

לאברהם

ויקראו ל'פניו אברהם (בראשית מא, מג)
"זה יוסף שהיה אב בחכמה" (ר"ט)

מתורתו ומשנתו של
שר התורה הגאון הקדוש
רבי יוסף ענגיל זצ"ל

פרשת שלח (בהעלותך בחו"ל) תשפ"ג • שנה ג' - גליון קכ"ז • מכון "אוהבי תורה" להוצאת ספרי רבינו זי"ע

תפארת יוסף

פנינים על פרשת השבוע

גליוני הש"ס

ירושלמי ברכת פ"ז ה"ג

עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי וגו' (ד, כז).

כוונת הפסוק ל"ב מורגלים המפורשים ולא לדרש הריבוי איתא בירושלמי ברכות (פ"ז ה"ג), מניין לעדה שהיא עשרה, רבי בא ורבי יסא בשם רבי יוחנן, נאמר כאן 'עדה', ונאמר להלן 'עדה', מה 'עדה' שנאמר להלן עשרה - אף 'עדה' שנאמר כאן עשרה.

מה שהקשה בגליון הש"ס (שם ד"ה נאמר) דלמאן דאמר (ירושלמי סוטה פ"ז ה"ה) לשונות ריבוי (כן צריך לומר), הא היו כ"ד מורגלים, לא קשיא מידי. דכיון דבפירוש הוזכרו רק "ב" (דאה לעיל יג, ד-טו), ואיך "ב" נרמזו רק בדרש הריבוי, אילו לא היו עשרה קרויים 'עדה' לא היה להכתוב לומר 'עד מתי לעדה' וגו', דאין כוונת הכתוב לדרש הריבוי - רק להמפורש.

ועיין תוספות יומא (עו: ד"ה גמר) מה שכתבו שם: אי נמי יש לומר, 'ואכלת' (דברים ד, כו) לא קאי אלא אגופיה, ולא אמאי דמרבין מדרשא דבית"ן, עיין שם. וכזה יש בכמה דוכתי - דלא קאי קרא אדרשא.

אתון דאורייתא

כלל כו

והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לך' (טו, יט).

החילוק בין 'לחם' דמיקרי בן גם כשאינו שוה לכל אדם - ל'מצה' אמרינן די בפסחים (לה), אהא דתנן שם (לה) במשנה דכהנים יוצאין ידי מצה בחלה ובתרומה, ופריך שם בגמרא פשיטא, ומשני, מהו דתרימו 'מצה' - שוה לכל אדם בעינן, קא משמע לן 'מצות' 'מצות' - ריבה, עכ"ל הגמרא.

ומבואר, דלולי הריבוי ד'מצות' 'מצות', אזי תיבת 'מצה' לחוד מצריך מצה השוה לכל אדם, וממעט מצה של תרומה, מפאת שמותרת רק לכהנים, ואף על גב דלא כתיב 'מצת ישראל'.

אמנם ברש"י שבת (עו: ד"ה בלוסה) כתב אהא דאמרינן תתם, דתמשת רבעים קמת חייבין בחלה - הן וסובן ומורסון, וקאמר התם טעמא (דסובן ומורסון מצטרף להשלם הישעור ולפייח שב עשה), שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה. וברש"י כתב: מעורבת בסובנה ומורסנה, הילכך 'לחם הארץ' קרינא ביה, עכ"ל.

הרי דגם דבר שאוכלין אותו עניים לחוד, ואינו שוה לכל אדם, מיקרי שפיר 'לחם הארץ', ואם כן תיקשי דמדוע תיבת 'מצה' מצריך דבר השוה לכל אדם, ומאי שנא תיבת 'לחם' מתיבת 'מצה'.

ויש לומר, דשאני התם דכתיב 'לחם הארץ', על כן יש לומר דקאי אלחם שאוכלין אותו דלת העם - אנשי כפרים

(א) לרש"י שם (ד"ה דתיב) הכוונה לפסוק (תהלים פב, א) 'אלקים נצב בעדת קל'. ולחרי"ם (ד"ה עדה) הכוונה לפסוק (ויקרא כב, לב) 'ונקדשתי בתוך עדת בני ישראל' אלא שצריך עיון קצת שלא נאמר שם (עדת). ולמהרא"פ (ד"ה ונאמר) הכוונה לפסוק שנאמר בעדת קרח (להלן טו, טז) 'הבדלו מתוך העדה הזאת', ועיין שם.

(ב) ... בכל מקום שנאמר בתורה לשונות כפולין, כמו הכא (ב, ג) 'איש אחד איש אחד', לרבי עקיבא אתי לרבות, וכן הכא כ"ד מורגלים היו, ואף על פי שלא הוזכרו בכתוב אלא 'ב', פני משה שם (ד"ה ה).

(ג) עיין רש"י סוכה יב. ד"ה כשרין; תוספות בבא קמא ג. ד"ה לא; מכות יז. ד"ה ההוא. וראה בשו"ת בן פורת ח"ב סימן ו' דף יט. ד"ה ומה;

המכוונים 'אנשי הארץ' (בלשון אשכנז, לאנד מענער) [כמו 'עם הארץ' שהיא כינוי להמון ולדלת העם], ועל כן שפיר עיסה בלוסה בכלל, מפאת שעניים אוכלין אותה.

ועוד יש לומר, דלחם הראוי לעניים מיקרי שפיר לחם השוה לכל אדם, כיון דכל אדם הוא תחת אפשריות היותו עני, ועוד, דאי בעי מפקד נכסי וכו' (עיין בבא מציעא טו, טז) מה שאין כן תרומה הראויה רק לכהנים, וזר הרי אי אפשר לו להיות כהן, על כן שפיר לא שוה לכל אדם, וזה פשוט.

גליוני הש"ס

יבמות ט.

ואם נפש אחת תהטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת (טו, כז).

בעבודת כוכבים נשיא ומשיח כיחיד - שהם כהדייטים איתא בגמרא יבמות (ט), ובעבודת כוכבים יחיד נשיא ומשיח מביאין שעירה וכו', מנא הני מילי וכו', מ'ואם נפש אחת' - אחז יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע.

יש לדרוש טעמא דקרא, על פי גמרא סנהדרין (פד, כ) כיון שהדיח אין לך הדיט גדול מזה, ומדיח הוא חטא עבודת כוכבים (עיין סנהדרין טו, טז), ולכן בחטא עבודת כוכבים יחיד נשיא ומשיח שוין, דכיון שעבדו עבודת כוכבים - הויין להו גם נשיא ומשיח הדייטים.

גליוני הש"ס

סנהדרין עה.

ויניחו אתו במשמר כי לא פרש מה יעשה לו (טו, לד).

ביאור ספיקו של משה רבינו במיתת המוקושש איתא בסנהדרין (עה), יודע היה משה רבינו שהמוקושש במיתתו, שנאמר (שמות לא, יד) 'מחלליה מות יומת', אלא לא היה יודע באיזו מיתה נהרג, שנאמר 'כי לא פורש' וגו'. ובתוספות (ד"ה לא) כתבו: ואף על גב דמיתה סתם חנק היא (שם נב), מתוך הסברה היה מדמה לעובר עבודת כוכבים דבסקילה (שם סו), דמחלל שבת בפרהסיא ככופר בעיקר (עיין עירובין סט), דכופר במעשה בראשית.

עיין גליון הגאון רבי עקיבא איגר ז"ל (בתוספות שם) [וז"ל: קשה לי, דלפי זה לא היה ספיקו של משה רבינו ע"ה רק במחלל בפרהסיא, דהוי ככופר בעיקר, אם כן עדיין מנא לן לדינא דמחלל שבת בצניעא בסקילה, דילמא הא דמוקושש בסקילה היינו דהקדוש ברוך הוא הסכים עם משה רבינו ע"ה בסברא זו, ודוקא בפרהסיא, אבל בצניעא מנא לן].

ולענ"ד, אין כוונת התוספות כלל הדיתה סברת משה לסקק שיהיה חילוק במיתת מחלל שבת - דבפרהסיא יהיה בסקילה ובצניעא בחנק, דוודאי אין לחלק במיתה כלל, דהא קרא סתמא כתיב 'מחלליה מות יומת', וקאי בין אצניעא ובין

גבורות שמונים במפתחות אות כא ד"ה ואולם י"ל.
(ז) תשובה אל: 'כבוד הרב המאמר הגדול החריף ובקי הרוץ ושנון וזית רענן כש"ת מ"ה שואל משה נ"י אבדק"ק ויעירשבו'.
(ח) וז"ל: "... העברה ארבע אמות ברשות הרבים דחייב, לא לפינן לה ממשכן, אלא גמרא גמירי לה, כדאיתא בשבת (צא), הלכך... מעביר ארבע אמות ברשות הרבים אף על פי שעקירה ראשונה לא היתה להעבירן ארבע אמות, ושוב מכלל והעבירן, אפילו הכי חייב".
(ו) וראה ציונים לתורה כלל יט פיסקא ד, שהביא כן בשם: "ספר דברי חיים על התורה להרב הגאון הקדוש מה"ר חיים מסאנז' וצוקלה"ה,

אפרהסיא - ועל כל גונו, ונודאי הכוונה על מיתה אחת שוה, דאותה מיתה שכיוון עליה הכתוב הוא לכל מחלליה - בין בצניעא ובין בפרהסיא וכמובן.

ורק דספיקו של משה היה, דנהי דסתם מיתה היא חנק, מכל מקום כאן דבפרהסיא יש סברא שיהיה בסקילה - דומיא דעבודה זרה, על כן זה מכריע דלא לפרושי קרא על חנק כסתם מיתה דעלמא, כיון דקרא כולל גם פרהסיא, ובפרהסיא הא הסברא, ונתנת דהיא בסקילה, וכל מחלל שבת בסקילה ממילא - גם בצניעא, דכך ניתנה מיתת סקילה לחילול שבת, דכוונת 'מות יומת' דקרא הוא לסקילה.

ובזה הוא שהיה ספיקו של משה, אם סברתו זאת דפרהסיא ראוי שיהיה בסקילה צודקת, ואם כן ממילא ההכרח לפרש המקרא על סקילה, וממילא הכל בסקילה באמת, או אין סברתו זאת צודקת - והכל בחנק, דכוונת מיתה סתם הוא הסברא, וכיון דהושב לו דמוקושש בסקילה (להלן פסוק לה), אם כן כוונת 'מות יומת' אסקילה, ואם כן הכל בסקילה שפיר, ואפילו צניעא, כן נראה לענ"ד פשוט.

שו"ת בן פורת

ח"א סימן ז

ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת (טו, לב).

מקושש היה מעביר - ולכן נתחייב אף שהיה לשם שמים מה שהביא כבוד תורתו' בשם הכפות תמרים (עיין סוכה מב: בתוספות ד"ה ויעבירו), דבמעביר לא בעינן מלאכת מחשבת (עיין הגיגה י). ועל פי זה כתב כבוד תורתו, דהוא הדין דלא בעי במעביר מלאכה הצריכה לגופה, דפטור דמלאכה שאינה צריכה לגופה - הרי הוא רק משום מלאכת מחשבת, וכמו שכתבו התוספות בכמה דוכתי' (שבת עה. ד"ה טפ; מועד קטן ג. ד"ה נטייבה).

יש ליישב בזה דברי המדרש (ראה תרגום יונתן כאן), הובא בתוספות בבא בתרא (קט: ד"ה אפילו), דמוקושש לשם שמים נתכוון, להורות לישראל דמחלל שבת במיתה, יעוין שם. וקשה, דאם כן הוי ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה, ומדוע נתחייב באמת, ויעוין שם בחידושי אגדות במהרש"א (שם).

ד"ה וראויה). ולהג"ל יש לומר, דבעל המאמר דהמדרש הנ"ל סבירא ליה כשמואל בשבת (צא), דמוקושש מעביר היה, ושפיר נתחייב.

וגם יש לומר, דשמואל בזה לטעמיה אזיל, דסבירא ליה בשבת (ג) דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, יעוין שם בתוספות (ד"ה הצד), ועל כן יש לומר דהיה סובר גם כן כמדרש הנ"ל - דמוקושש לשם שמים נתכוון, והוקשה לו דאם כן מדוע נתחייב, הא הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, ולכן הוצרך לומר דמעביר דייקא היה - דמייחייב גם באין צריך לגופה.

בחידושויו על הסדרות פרשת ויצא (בזקלון תשסג עמוד שכה ד"ה אך מה) , דבמעביר לא בעינן מלאכה הצריכה לגופה.

ז וז"ל: "... ומיהו הוא ודאי חייב מיתה דיני אדם, שלא ידעו העדים שהתרו בו שהוא עשה על דעת זו, ואין אלא דברים שבלב, דנין הוי אותו למיתה על פי העדות". וראה עוד שם. ובבית האוצר מערכת א כלל א אות ד ד"ה וע"ע, האריך בדבריו.

ח המשך לשונו: 'ובתוספות שבת (ק, ד"ה מה), דשמואל כרבי שמעון סבירא ליה (גמרא שם) במקלקל בהבערה, ולרש"י שם (ד"ה ובייתא) דרבי שמעון לטעמיה אזיל במלאכה שאינה צריכה לגופה דפטור, אם כן בהכרח סבירא ליה לשמואל נמי דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור".

פנינים במשנת רבינו הגה"ק רבי יוסף ענגיל זי"ע

בעניני מצות ציצית

~ מתוך: בית האוצר; גליוני הש"ס; לקה טוב ~

להם אור הנר, פטור, ואף דגם אחרים יכולין להדליק נר, מכל מקום כיון שמחוסר הדלקת הנר - אזי בכל מי שידליק נאמר כן, דליתיה בראיה אצל אחרים שלא הדליקו, כיון דאין אור מאיליו בזמן ההוא. ותדע, דאם לא כן מדוע חשבינן (קידושין לג) לציצית מצות עשה שהזמן גרמא, הא אין הזמן גורם - רק האור, דגם בלילה אם יש אור הרי חייבין, וזה פשוט.

וראיתי בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סימן רנח) וז"ל: שאלת ממני, למה אני מתפלל ערבית עם טלית ותפילין. תשובה, סעד גדול יש לי, ובתחלה אני טוען, כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו (ברכות יד:), מי התיר זה בקריאת שמע של ערבית, הלא תענה שאין מקבלין עדות בלילה, אמר בסמ"ע שכישי נרות דלוקים מעידים כו', עכ"ל.

וצריך עיון, ששם העדות לפני המקום יתברך, ואם אין הלילה גורמת - רק החשיכה, הלא לפניו יתברך בלאו הכי כחשכה כאורה (ראה תהלים קלט, יב), ונרות הללו למה. ואולי כך כוונתו באמת, דלסמ"ע דמהני נרות - ממילא בקריאת שמע שהעדות לפניו יתברך, שפיר הוי עדות גם בלא נרות.

ושוב נזכרתי, דבספר הפרדס לרש"י הלכות ציצית (סימן לו בסופו) כתב, דלהתעטף בציצית בלילה לפני הנר שפיר דמי, עיון שם, וצריך עיון.

גם סומא יעביר הציצית על עיניו - כי שכרו שמור לעולם הבא שחיבב וכיבד מצות ציצית

עיון שו"ת שבות יעקב (ח"ב סימן לה) דכתב, דסומא אין לו להעביר הציצית על עיניו בשעה שקורא פרשת ציצית, וכתב ראה לזה וז"ל: גם **במצת שמורים** (שער הציצית דף כה. ד"ה מצאתי) כתב כו', שכל המעביר ציצית על עיניו כשהוא קורא פרשת ציצית, מוטבטח שלא יבא לידי סימיו עינים, עכ"ל, אם כן זה שכר הוא סומא, למה לו להעבירם על עיניו. אף שראיה זו יש לדחות, דוודאי אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה, ויניח זכותו לזרעו אחריו, וכדאמרין (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס כו', עכ"ל ז"ל.

ולא היה נצרך לדחיה זו, דבלאו הכי נמי אין כאן התחלת ראייה, דהעברת הציצית על העינים - דהוא עניין חיוב וכבוד המצוה (עיון שלחן ערוך או"ח סימן כד סעיף ד), הרי זה מצוה בעצם לחבב את המצוה, אלא דיש למצות חבובי מצוה זו סגולה להגין מסמיו עינים, וכן יש לכל מצוות סגולות פרטיות, אבל אין הכוונה שזה כל שכרו, ובוודאי דשכרו שמור לעולם הבא על שחיבב וכיבד מצות ציצית, ובשכר העולם הבא הא שייך גם הסומא, אלא דיש אל המצוה הזאת גם סגולה דעולם הבא, והיא לא שייכא בסומא, ומה בכך. ובשבת פרק במה מדליקין (גכ:), דתק"הר במצות ציצית זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים, ואטו זה כל שכר המצוה, והוא רק סגולה ועניין פרטי שיש למצוה זו. ובמנחות (מד:), זה מתן שכרו בעולם הזה, ולעולם הבא אינו יודע כמה, וזה פשוט.

שכתב הקרבן עדה שם, עיון שם היטב. ועל כן הוצרך שיהיה כפיית הר כגיגית, שלא יהיה הדבר תלוי בדעתם, ומצדו יתברך הא ליכא שינוי רצון, והוי דבר וודאי מאז שתנתן להם תורה, והוי שפיר צביעה לשמה, ועל כן היתה כפיית ההר כו', כדי שיהיה להם תכלת לציצית ובגדי כהונה, ודו"ק היטב.

האם יש קדושה בציצית

עיון תוספות הרא"ש ברכות (יח. ד"ה דליה), הביא בשם ברייתא דמסכת ציצית (פ"א ה"ט), אמר אבא שאול, אבא אמר לי, כשאמות התירו לי ציצית, לפי שיש בה משום קדושה, וחכמים אומרים אין בה משום קדושה, אלא עושה אותה תכריך למת ומרדעת לחמור כו', עיון שם. ולפי זה, הא דאמר בשבת (כב:), וכי נר קדושה יש בה, וכי דם קדושה יש בה, היינו לרבנן דאבא שאול, אבל לאבא שאול אין הכי נמי דמצוות יש בהן משום קדושה.

ועיון עוד בשיטה מקובצת שם בברכות (ד"ה ואי) שכתב: ואי קשיא, הא דאמר אבא שאול (מסכת שמחות פ"ב ה"א), התירו תכלת מאפיליוני [לאחר מיתתו]. איכא למימר, דהתם בציצית שנשתמש בו בטליתו מחיים משום מצוה, והווי להו שירי מצוה, וקסבר אבא שאול שירי מצוה אין נזקין, דאית בהו קדושה, ורבנן פליגי עליה וסברי דשירי מצוה נזקין (עיון מגילה כו:), ולית בהו קדושה, עכ"ל. וזה דבר מחודש, דלאבא שאול שירי מצוה שירי קדושה חשיבי, ונגנזין.

ועיון עוד מנחות (לה:), חילוק בין תשמישי מצוה לקדושה לענין גרדומין, ויש לומר, דאבא שאול יחלוק גם על זה, ויש להאריך עוד ואין כאן מקומו.

האם יש חיוב מצות ציצית בלילה לאור הנר

איתא בגמרא שבת (כו:), דתניא, 'וראיתם אותו' (סו, לט) - פרט לכסות לילה, אתה אומר פרט לכסות לילה, או אינו אלא פרט לכסות סומא, כשהוא אומר 'אשר תכסה בה' (דברים כב, יב), הרי כסות סומא אמור, הא מה אני מקיים 'וראיתם אותו' - פרט לכסות לילה. ומה ראית לרבות סומא ולהוציא כסות לילה, מרבה אני כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים, ומוציא אני כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים.

הנה ראיתי לחכם אחד העיר, **דלסמ"ע** חושן משפט (סימן ס"ק ז), דיכולין לדון אפילו תחלת דין בלילה לאור הנר, כיון שייכולין לראות, אי היו מחויבין בציצית גם כן בלילה לאור הנר, כיון דגם ציצית בראיה תליא מילתא. ונראה פשוט, דכיון דליתיה בראיה אצל אחרים שאין

מנין היה לבני ישראל במצרים תכלת לשם מצות ציצית

עיון חידושי רמב"ן (שבת קז. ד"ה שמונה) דהביא ירושלמי פרק כלל גדול (שבת פ"ו ה"ב), מה צביעה היתה במשכן, שהיו משרבטין בבהמה ועורות אלים מאדמים. הדא אמרה, העושה תבורה ונצטר הדם - חייב משום צובע כו'. ועיון שם בקרבן עדה בירושלמי (שירי קרבן ד"ה מה) דהקשה, דמדוע לא אמר שהיו צובעין תכלת, עיון שם היטב.

ומה שכתב הקרבן עדה שם, דהביאו עמהם תכלת ממצרים, צריך עיון, דפרשת ציצית שנאמרה במדבר, היתה לקיים מצות ציצית מיד, ואם כן הא כתוב בה חיוב תכלת, ובעי צביעה לשמה כמבואר במנחות (מב:), וכן תכלת דבגדי כהונה - משמע בתוספות שם (ד"ה משום) דבעי צביעה לשמה, ועיון ירושלמי יומא (פ"ג ה"ג), ואם כן איך היה כשר לזה תכלת הנצבע במצרים, הא לא היתה הצביעה לשמה, שהרי לא ידעו במצרים שתנתן להם מצות ציצית ובגדי כהונה ושיצרכו תכלת.

ויש לומר, שעוד יעקב הכין להם תכלת, ואותו הביאו עמם, דכעין זה מבואר במדרש (ב"ר צד, ד), שהביאו עמם עצי שטים למשכן עוד ממה שיעקב הכין להם, עיון שם, ויעקב הא קיים כל התורה עד שלא ניתנה (עיון ויק"ר ב, א), ואם כן הא ידע כל התורה, וצבע מיד לשמה לשם תכלת דציצית ובגדי כהונה. וכן יש לומר גם במצרים, דמשה רבינו ע"ה ואהרן וזקנים ידעו תורה שתנתן להם, והיו צובעין לשמה.

ההכרח לקבל את התורה מחשיב הצביעה לשמה

ואולם גם זה צריך עיון אי חשוב לשמה, כיון דעל כל פנים אז עדיין לא ניתנה תורה, והוי המחשבה שצובעין שאם נתנת תורה ויהיה נאמר בה מצות תכלת דציצית - כאומר פתוב גט לאשה פלונית לכשאנסנה אגרשנה, דאינו גט (גיטין כו:), משום דלא חשיב כתיבה לשמה, כמבואר ברמב"ם (הלכות גירושין פ"ג ה"ה), ודו"ק.

ואולי רק שם לפי שבידה שלא לינשא לו, ומה שאין כן כאן דכפה הר כגיגית (שבת פח:), ואפילו לא היו רוצים - היו מוכרחים לקבל התורה, חשיב שפיר לשמה - המחשבה על אחרי שתנתן תורה כו'.

ויש לומר, דזהו באמת הטעם דכפה הר כגיגית, אף שמאיליהם אמרו נעשה ונשמע, עיון תוספות שבת (שם ד"ה כהה), והיינו דאילו לא כפה אז, אף שרצו לקבל התורה, מכל מקום כיון דאילו לא היו רוצין לא היו מקבלין, והיה תלוי בדעתם, תו התכלת הנצבע מתחלה לא חשיב צביעה לשמה, ואם כן הרי היו חסרים תכלת לבגדי כהונה וציצית, דבמדבר לא היה להם חלוון לצבוע, כמו

ה) אף דבלילה אין דנין תחלת דין, כמבואר בסנהדרין לד:.
ו) עיון שו"ת **שם משמעון** סימן א ד"ה וביותר, שהעיר זאת. וכבר העיר כן **בגהות חתם סופר** לשלחן ערוך אורח חיים סימן יח סעיף א.
ז) וכן העיר **חתם סופר** שם.

ד אות יח.
ג) "שיסירו הציצית מטליתו שקוברין בו", **נחלת יעקב** שם.
ד) דגרדומי (שירים) תכלת כשרים דתשמישי מצוה ניהו, אבל גרדומי תפילין פסולים דתשמישי קדושה הם.

א) שהיו מכין את הבהמה בשרביט, כי היכא דליתאדם העור כשיפשיטו אותה, **קרבן העדה** שם (ד"ה שהיו).
ב) "... בגדי קודש צריך שתהא אריגתן בקודש, ובקודש יארגו", ומבואר **בקרבן העדה** שם (ד"ה הויטן - ד"ה במחלוקת) שהכוונה שצריכים אריגה לשמה. וראה **גליוני הש"ס** ירושלמי מועד כרך

ארץ ישראל - הפיכת חומר לצורה

עיקר עבודת האדם - להפוך החומר לצורה | השכינה היא כללות נשמת ישראל וארץ ישראל כללות הגופים ולכן סגולת ארץ ישראל לזכך הגופים ולהפכם מחומר לצורה | רק מי שהגוף ותאוותיו כפופים לראש ולשכל - ארץ ישראל ראויה לו | בגאולת מצרים ניתן הכח לבני ישראל להשליט השכל על הגוף

הצורה ולשעבד את הגוף ותאוותיו לשכל שבראש: **"בשמות רבה (טו, א)** על הכתוב (שמות ב, ג) 'החודש הזה לכם ראש חדשים' כו', עיין שם דמיד בבשורת הגאולה גילו הצדיקים את ראשיהם שהיו מכוסים כו', שנאמר (שיר השירים ב, יב) 'הַצְּנִיגִים נְרָאוּ בְּאַרְץ כו' וקול התור נשמע בארצנו', עיין שם היטב.

"והענין כמו שכתב המהר"ל ז"ל בגבורות (פרק ד ד"ה ועוד), כי מצרים עניינם החומר וישראל עניינם הצורה, עיין שם היטב. והשתעבדות ישראל למצרים היה ענייניו איפוא השתעבדות הצורה לחומר, ועל כן גרם גזירת השיעבוד גם באדם עצמו כן. **וצורת האדם היא נפש המשכלת שבראש, וגרם איפוא השתעבדות השכל להגוף והתכנסות במאווייו. ולהיפוך - הגאולה גרמה הגאולה גם בהאדם עצמו, שלא יהיה הראש משועבד לתאוות הגוף...**

"כי השתעבדות השכל שבראש למאווי הגוף הוא גם כן שיעבוד גמור כמו השיעבוד אל הזולת, כי התאוות אינם באדם מפאת שהוא 'אדם', רק מפאת שהוא בעל חי, וגם בבעלי חיים הם כן (עיין זוה"ח בראשית ט), ומה שהוא 'אדם' הוא רק מפאת הצורה, היינו נפש המשכלת שבראש, והשתעבדות השכל לתאוות הגוף הוא כאילו היה האדם משועבד אל בעל חי..."

"כי שייכות ישראל לשיבה בארץ ישראל הוא רק מפאת הראש, כש"ס סנהדרין (לה), אדם - ראשו מארץ ישראל וגופו מבבל ועגבותיו משאר ארצות. ועל כן בש"ס סוטה (לה) שאמרו על יהושע 'דִּין ריש קטיעה ימלל', וקרו ליה 'ריש קטיעה' על שלא היו לו בנים (עיין מגילה ד:) ליטול חלק בארץ..."

"לכן רק כאשר הראש מושל על הגוף והגוף טפל להראש ומתבטל אליו ונחשב כולו ראשי - ראוי לו השיבה בארץ ישראל, ומה שאין כן אם חלילה הוא להיפוך - תאוות הגוף מושלים על השכל שבראש ומתבטל הראש אליהם והוא כולו גופני, והגוף אינו מארץ ישראל, וממילא אינו שייך לארץ ישראל. ועל כן מה שגילו הצדיקים את ראשיהם, ובא כח זה להיות הראש מושל על הגוף, לכן על ידי זה נעשו ראויים לארץ. וזהו הנצנים נראו בארץ, היינו שנעשו ראויים להיות בארץ..."

הארץ העליונה - היא נשפעת גם בפירוטה שיונקים מקדושת השכינה והשוכנת בקרב הארץ... **כי באכילת פירותיה אנו ניזונים מקדושת השכינה ומטהרתה ונשבע מנובתה**, עיי"ש, וראה הבינה והברכה בפרשתנו (עמוד קיח), דברי הר"ק מהר"ד **מבעלזא** ז"ע על טעונם של המרגלים שלא הבינו ש"רצון השי"ת היה שבני ישראל יעסקו בעניינים גשמיים דוקא, והכל לשם שמים, ועל ידי זה יעלו את כל הארצות להשי"ת, ומשום כך נברא האדם בגוף ונשמח... להורות בכך שעבודת השי"ת צריכה להיות בין בענייני הגוף, שהם עניינים גשמיים, ובין בענייני הנשמה, שהם תורה ומצוות". וראה בארוכה בספר **'קודש פינמ' (חלק א עמוד צט)** אודות שבח פירות ארץ ישראל אצל הר"ק מהר"א **מבעלזא** ז"ע.

(ז) עיין רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ד ה"ח; רבינו בחיי פרשת תרומה כה, ט ד"ה את.

(ח) וממשנה פסחים (טט), "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר כו' 'בצאתי' כו' (שמות ח, ג), לא את אבותינו בלבד כו', 'ואותנו הוציא משם, למען הביא אותנו לתת לנו את הארץ' כו' (דברים י, כ)..." **דשיעבוד מצרים הוא השתעבדות החומר על הצורה, והיציאה משם, להיפוך - משילת הצורה על החומר, ומאז ניתן כח לדורות גם באדם עצמו שתמשול הצורה על החומר. וזהו בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא כו', כי החכמים דברו באדם השלם שצורתו מושלת על החומר, וזה יש לו מיציאה ממצרים, ואם כן הוי ליה כאילו הוא יצא, שהרי יש לו עניין היציאה גם עתה בו בעצמו, ואילו לא הייתה היציאה אז, לא היה לו עניין היציאה עתה..."**

הקדושים. אך מיוחד הוא ענין זה כשנוגע לארץ ישראל המקודשת מכל הארצות, שהפיכת והכנעת החומר לצורה היא מהותה של ארץ ישראל" ובסיס לקיומה וליישובה. כמו שכתב הר"ק בעל **'תולדות יעקב יוסף'** ז"ע בספרו **'תולדות פסים'** (פרשת קדושים עמוד קעט), על מה שהתרגם משה רבינו ע"ה על בני גד ובני ראובן, ש"לא בחור בארץ ישראל שיהיה החומר נכבד אל הצורה, רק בחוץ לארץ שהיא דברים חיצונים".

ומבוארים הדברים טוב טעם בהקדמתו המפורסמת של הגאון מטארנופול זצ"ל לספרו 'הבצלת השרון' (עמוד 6 ד"ה וממילא), וזו לשונו: "דודע דהתייחסות ארץ ישראל והתקשרותה עם ישראל, הוא כמו התייחסות והתקשרות הנשמה עם הגוף, ומהפרט אנו דנין על הכלל. כמו שהנשמה היא חלק אלקי ממעל, ומשכנה בגוף יחיד שהוא חלק מכלל ישראל, כמו כן השכינה הקדושה היא כלליות נשמת ישראל, והשראתה היא בארץ הקדושה שהיא כללות הגופים והחומר של כל ישראל שהשכינה שרויה בתוכם..."

"וכמו שביארנו שגוף וחומר האדם נזדכך ונתהפך מחומר לצורה, שזה היה תכלית וכוונת בריאת האדם, כמו כן ארץ ישראל גוף הארץ מזדככת על ידי השראת השכינה בתוכה, ומהאי טעמא אורא דארץ ישראל מחכים, ומהאי טעמא פירות ארץ ישראל משונים ומסוגלים ליראת שמים, כמבואר בספר אלי' רבא סימן ר"ח ס"ק ט"ז בשם הב"ח, עיי"ש. ולתכלית זה נתן הקב"ה ארץ ישראל לישראל, שמהפרט הם זוכים להכלל, דהיינו כמו שחיות הנצחית של האדם תלוי כשמקשר הגוף עם הנשמה יחד על ידי לימוד התורה והמצוות, שהגוף משתתף עם הנשמה בעבודתו ואינה מניחתו להפרד ממנו, כמו כן אם כלל ישראל או רובם עוסקים בגופם בתורה ובמצוות, מומשיכים השראת השכינה הקדושה שהיא כללית נשמתם, על הארץ הקדושה שממנה נוצר גופם..."

רבינו הגה"ק רבי יוסף ענגיל ז"ע באוצרות יוסף (תחילת דרוש ב) נדרש לענין זה, ומבאר ענין זה היטב, שיישבת ארץ ישראל שייכת רק למי שיכול להשליט החומר על

בתקופת הקיץ של שנת תרצ"ב, בחודשים תמוז ומנחם-אב, שהה הרה"ק רבי מנחם נחום מביאין - טשערנוביץ זצ"ל" בעיר סאמבור-ישן, שנקראה בפי יהודי גאליציא: 'אלטשטאט'.

החסיד ר' אברהם אביש בערימאן ז"ל, מגדולי חסידי באיאן בעיר טורקא, שעלה לארץ ישראל בשנת תרפ"ה והתגורר בעיר חיפה יצ"ו, עמד בקשרי מכתבים מהכא להתם עם חשובי החסידים ועם בני ביתו של רבו האדמו"ר מביאין, לבו הסוער מגעועים עזים לא נתן לו מנוח והוא דרש וביקש מכל ידידיו וחבריו לכתוב לו על כל הנעשה והנשמע בחצר הקודש באיאן.

גם עתה, בעת נסיעתו של רבו לעיר אלטשטאט, ביקש מאת ידידו הגאון החסיד רבי יוסף הלוי הורוויץ זצ"ל אבד"ק סאניק, ששהה במחיצת הרבי באותם ימים, שיכתוב לו מאשר ראה ושמע בימים נעלים אלו. בקושי נענה לו הרב מסאניק על בקשתו, אך לאור ידידותם כתב לו מכתב נפלא, בו מעתיק כמה עניינים ששמע מפי רבו הרה"ק מביאין זצ"ל.

ובראשונה הוא כותב: "כשבא כ"ק אדמו"ר שליט"א לעיר-ישן, נסעתי עמו על הבאהן מסמבור, מה נעים ומה טוב עמו. בא לעיר ישן קודם מנחה. לאחר תפלת ערבית הלכנו לתבוע תקנה (-כמנהג חסידים לבקש 'תיקון' מאורחים נכבדים הבאים לעיר), ושאל: 'מה זה תקנה? כשנוסעים ממקום אחד, איתא בגמרא (ברכות לא.) אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, אפשר לומר מנהג כמו הלכה, אבל כשבאים - מה שייך תקנה?'. ועמד מעט, ואמר כי איתא (שבת לג.) 'ויבא יעקב שלם עיר שכמ אשר בארץ כנען בבואו מפדן ארם ויחן את פני העיר' (בראשית לג, יח), אמר רב מטבע תיקן להם, ושאל אותי מה הלשון מטבע, והשבתי לו כי בגמרא (בבא מציעא מז:) **נקרא מטבע שאין עליו צורה 'אסימון', ומטבע נקרא טבועה עם צורה, ונענע בראשו ואמר: 'כי עיקר להפוך החומר לצורה, זה מטבע תיקן להם'."**

ענין הפיכת החומר לצורה הוא מיסודות עבודת השי"ת לכל אדם מישראל, כמבואר בארוכה בכל הספרים

(א) בנו הגדול של הרה"ק בעל 'פחד יצחק' מביאין ז"ע, וחתן דו"ר הרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין ז"ע. בתקופת מלחמת העולם הראשונה גלה לעיר ויוען יחד עם אביו, שנסתלק שם ביום י"ז אדר שנת תרע"ו. בחודש תמוז שנת תרע"ח העתיק את מגוריו לעיר טשערנוביץ, שם הקים את חצר קדושו לשם ולתפארת. ביום י"ט מנחם-אב שנת תרצ"ו נסתלק לגני מרומים בעיר ויוען, בה שהה כדי לדרוש ברופאים, ושם מנוחתו כבוד באהל אביו הקדוש.

(ב) מגדולי חסידי באיאן, בנו של הגאון המקובל רבי יחיאל הלוי הורוויץ זצ"ל מירשא בעמח"ס 'ועבד הלו', מגזע השל"ה הקדוש ז"ע. היה תלמיד הגאון בעל 'בית יצחק' זצ"ל אבד"ק לבוב שהסמיכו להוראה. הסתופף בצל קדשם של צדיקי בית באיאן ונתרו לפליטה מכתבים רבים ונפלאים מאשר רשם מפיהם ומהליכותיהם. נהרג על קידוש השם בתקופת המלחמה, הי"ד. ראה אודותיו בספר **'תולדות אהרן' - באיאן, עמוד שפא-שפז.**

(ג) כשהוא מסביר לו בתחילת מכתבו, כי מלבד הקושי שיש לו בכתיבת מכתבים, יש לו סיבה עיקרית, "ובפרט לכתוב רעיונות יראתי מאד, כי עוד לפניו אמרת, כי לפי הידוע שתיקן הכל הוא תורה שבעל-פה, לא בכתיבה, ובעבור זה לא ניתן לכתוב רק לאחר החורבן הרבה משום עת לעשות, אף על פי כן עוד יש תורה שבעל-פה, והא ראייה כי מחמת התלמוד ניתוסף בכל דור פירושים שונים בכתיבה, אשר קודם לזה היה תורה שבעל פה, ולא ניתן לכתוב רק בדור אחר כן, וכן הולך כסדר עד היום".

"ועוד נשאר תורה שבעל פה שלא ניתן לכתוב, רק להבין לחכם ומבין מדעתו. והזו שפעם אחת אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: מה שהיה נסתרות אצל הריינוער (הרה"ק רבי ישראל ז"ע), היו נגלות אצל זקני

שתעלה מעשה אחת לשתי עניינים עצמיים ויכוון בה שתי כוונות, וכמובן.

שליחות משום יד - דמצינו לשונות שליחות אצל יד

בגמרא גיטין (כא), ואמר רבא, כתב לה גט ונתנו בחצרו, וכתב לה שטר מתנה עליו - קנאתה ומתגרשת בו וכו'. אמר אביי, מכדי חצר מהיכא איתרבי, מ'ידה' (דברים כד, א), מה ידה דאיתא בין מדעתה ובין בעל כורחה, אף חצרה דאיתא בין מדעתה ובין בעל כורחה, והא מתנה - מדעתה איתא, בעל כורחה ליתא. מתקיף לה רב שימי בר אשי, והא שליחות לקבלה - דמדעתה איתא, בעל כורחה ליתא, וקא הוי שליח לקבלה. ואביי, אטו שליחות מ'ידה' איתרבי, מ'ושלח' ו'שלחה' (שם) איתרבי. ואי בעית אימא, שליחות לקבלה נמי אשכחן בעל כורחה, שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כורחה.

משמע דרב שימי בר אשי וכן האי בעית אימא סבירא להו, דגם שליחות הוא מעניין יד. ואולי הטעם משום דמצינו לשון 'שליחות' אצל יד, כמו 'ושלח אברהם

את ידו' (בראשית כב, ט), 'ידה ליתד תשלחנה' (שופטים ה, כו), 'ותשלח את אמותה' (שמות ב, ה); עיין סוטה יב), עיין בסדר הגט שבשולחן מוה"ר פאדווה (סימן קטז ד"ה ויש) שהביא פסוקים אלו בין פסוקי השליחות, עיין שם.

למה יעקב לא סמך על טביעת עינא דקלא של רחל

בגמרא גיטין (כג), האיך סומא מותר באשתו, האיך בני אדם מותרים בנשותיהם בלילה, אלא בטביעת עינא דקלא כו'.

זכר מזה סנהדרין (לה), בשלשה דברים אדם משתנה מחבירו, בקול ובמראה ובדעת, בקול ובמראה משום ערוה כו', וברש"י: שלא יתחלף לאשה בעלה, לא ביום מפני המראה, ובלילה מפני הקול.

ועיין חידושי אגדות למהרש"א בבא בתרא (קכג. ד"ה והיינו) דהקשה, דלמה הוצרך יעקב למסור סימנים לרחל שלא יחליפה לבן בלאה (עיין שם), הא היה לו לסמוך אטביעות עינא דקלא - ככל סומים ופקחים בנשותיהם בלילה דמותרים מטעם זה, עיין שם היטב כל הדיבור.

הוכחה שאומרים 'חזיא לאיצטרופי' אף שהצירוף בבת אחת

מבואר בשאגת אריה (סימן פא ד"ה ונראה), דהא דחזיא לאיצטרופי (עיין יומא עד.), שייך רק היכא דיש לו צירוף בזה אחר זה.

והנה, לא לבד שסברתו אינה מוכרחת, כי אם מוכח לענ"ד מכמה דוכתי להיפוך, דאמרינן סברא דחזיא לאיצטרופי אפילו היכא שאין הצירוף בזה אחר זה, רק בבת אחת. עיין גיטין (כג), שלחו מתם, כתבו על איסורי הנאה - כשר. אמר רב אשי, אף אנו נמי תנינא (שם טו), על העלה של זית. דילמא שאני עלה של זית, דחזיא לאיצטרופי (דעלים הרבה יחד שוין פרוטה - להסקה וכדומה). ומבואר דכל שהצאי שיעורין יחד חשובי, אמרינן סברא דחזיא לאיצטרופי, ואף על פי שאין הצירוף בזה אחר זה.

האם מוכח שמועיל מעשה אחת לשני עניינים

ראיתי לקצת אחרונים שדיברו, אי שייך שתעלה מעשה אחת לשני עניינים, וכן אם יתכנו שתי כוונות במעשה אחת.

ועיין גיטין (כג), בעא מיניה רבא מרב נחמן, כתב לה גט על טס של זהב, ואמר לה התקבלי גיטך והתקבלי כתובתך מזה, אמר ליה, נתקבלה גטה ונתקבלה כתובתה כו'. ומבואר לכאורה, דמועלת מעשה אחת לשני עניינים. ואפילו רבא דמספקא ליה, נראה מרש"י ותוספות שם (רש"י ד"ה הא ליכא; תוספות ד"ה התקבלי), דענין הספק רק משום דכתיב 'ונתן' (דברים כד, א) בגט, ולכן בעינן שיתן לה הגט במתנה, ומה שאין כן זה שנתנו בעד פרעון הכתובה, ומקבל בעדו פטור חיוב הכתובה, הרי זה שמוכר לה הגט בפרעון הכתובה, והוי ליה מכירה ולא נתינה, ולכן מסתפקא ליה לומר דלא מהני. אבל שְׁנָאמַר שלא יועיל מפאת שאי אפשר שתהיה נתינה אחת לשני דברים - לגט ולכתובה - זה גם לרבא לא מיסתפקא ליה כלל.

ואולם פרעון כתובה, אף דפריעת בעל חוב מצוה (כתובות פו), מכל מקום כיון דלאו מצוה עצמונית היא כלולב ותפילין, והמבוקש רק שיהיה להבעל חוב תשלום חובו, ולא שייך ענין כוונה לשם מצוה בזה, ועל כן שפיר יתכן שתהיה המעשה לשם גירושין ותעלה גם לפרעון הכתובה, דסוף סוף הא נפרעת וכמובן. ולא דמי למילי דמצוות וקדושה דהם דברים עצמיים וצריכים כוונה, ועל כן לא שייך

ד וראה דברי רבינו בסנהדרין שם ד"ה בשלשה, שביאר: 'נראה הכוונה, דזה דבר מוחלט ואין מציאות כלל ולא יאירע כלל שיהיו שני בני אדם דומים בקול ובמראה, ומהאי טעמא אמרינן לקמן (שם עא) דבן סורר לא היה ולא עתיד להיות - משום דבעינן אביו ואמו שוין בקול ובמראה, וזה אי אפשר שיהיה כן, דבני אדם משונין זה מזה, ולא יאירע בשום פנים הֶזְמָתוֹ כזה...'

ה וז"ל: 'דליכא למימר שבולת סימנין היה סבור בלילה שהיא רחל, עד בבקר שראה אותה לאור היום, דמסתמא היה מכירה בקול כשהיה מדבר עמה, כדאמרינן בפרק המביא (גיטין כג) ובפרק גיד הנשה (חולין צו), דלא הותרו סומים ופקחים בלילה בנשותיהם אלא בטביעות עינא דקלא, אלא על כרחן שמסירת הסימנין שידעה לאה להודיעם ליעקב, הם הטעו את יעקב שלא להכירה בקול, כמו שהטעו סימני עשר הידים את יצחק שלא הכיר את יעקב בקול (ראה בראשית כו, כג), וכהאי גוונא אמרו בבראשית רבה (ע, ט) בצפרא 'והנה היא לאה' (בראשית כט, כה), אמר לה, רמייתא בת רמאה, לאו בלילה הוינא קרינא רחל, ואת ענת כו', הרי שלא הכירה בקול. מיהו קשה קצת, למה היה לו ליתן לרחל הנהו סימנין, דהוה ליה לסמוך אטביעות עינא דקלא. ויש לומר, שהיה יעקב עושה כן על צד היתר טוב שלא ירמה אותו, ודו"ק.'

א ז"ל שם: 'דחצי שיעור אסור מן התורה היא משום דחזי לאיצטרופי - איסורא קאכיל, והאי טעמא לא שייך אלא באיסורי אכילה, דקיימא לן (עיין כריתות יב) אם אוכל כזית בכדי שיעור אכילת פרס מצטרף וחייב עליו, הרי שאם אכל עכשיו כל שהוא, כשיחזור ויאכל בכדי אכילת פרס עד שישלים עמו לשיעור כזית, נמצא האי כל שהוא שאכל כבר - באיסורא אכל למפרע, דהא איהו מצטרף ומשלים לשיעור אכילה. אבל גבי 'בל יראה', דאפילו אם ישלים לבתר זמן לשיעור כזית אינו עובר אלא על מכאן ולהבא, כל זמן ששהה אצלו פחות מכזית ליכא איסורא כלל למפרע, אפילו לבתר שהשלימו לכזית אינו עובר על שהיות פחות מכשיעור כלל דלשעבר, אלא על להבא משעה שהשלים לשיעור, וכיון דאי אפשר לעולם שיבא לידי איסור על שהיה זו של פחות מכשיעור לענין 'בל יראה' למפרע, לית לן בה.'

ב עיין עיקרי הד"ט או"ח סימן ג אות כה; שם סימן יב אות ד; שם סימן יג אות כט; שו"ת שערי דעה סימן ה ד"ה והנה - ד"ה ובמ"א; שם סימן לא ד"ה וע"ד; שם סימן רכז ד"ה ואמנם.

ג המשך לשונו: 'ועיין בבא מציעא (א), מתנת כהונה 'נתינה' כתיבא בהו (ראה דברים כו, יב), חליפין דרך מקח וממכר היא כו', והיינו, דמכירה לא חשיבא נתינה.'

ההבטחה האחרונה שמחוללת פלאים:

"כל מי שיסייע בהדפסת החיבורים שלי, אהיה לו למליץ יושר בעולם העליון"

(הבטחתו של רבינו ז"ע סמוך להסתלקותו, באוני חתנו הגה"צ רבי יצחק מענדל מארגנשטערן זצ"ל - מייסד וראש חברת 'אוהבי תורה' להוצאת ספרי רבינו)

לרכישת הספרים (במשלוח עד הבית), לקבלת הגליון ולתרומות:
טל: 1800-200-855 | דוא"ל: ot035104720@gmail.com